

Universitätsbibliothek Wuppertal

M. Tvllii Ciceronis Opera Omnia

Cicero, Marcus Tullius

Basileæ, MDCLXXXII

Philippica III

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1133](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1133)

Etentm si adhuc annos propè viginti hoc ipso in templo negavi posse mortem immaturam esse consulari: quanto verius nunc negabo seni? Mihi verò, P. C. jam etiam optanda mors est, perfuncto rebus iis, quas adeptus

sum, quasque gessi, duo modò hæc opto: unum, ut moriens populum Romanum liberum relinquam: hoc mihi majus à diis immortalibus dari nihil potest: alterum, ut ita cuique eveniat, ut de republica quisque mereatur.

M. TULLII CICERONIS

IN

M. ANTONIUM

PHILIPPICA TERTIA.

ORATIO QUADRAGESIMA QUINTA.

SYNOPSIS.

Suadet, ut qua Octavius adversus Antonium egit, rata sint, & ut Imperatoria dignitate in Antonium eligatur, ut legibus que illum secuta, gratia decernantur: ut Brutus provinciam Galliam adversus Antonium suatur, & ut Antonius hostis à senatu judicetur.

ERTVS omnino, P. C. quàm tempus reipublicæ postulavit, aliquando tamen convocati sumus: quod flagitabam equidem quotidie: quippe cum bellum nefarium contra aras, & focos: contra vitam, fortunæque nostras, ab homine præfigato, ac perditio non comparari, sed geri jam viderem. Exspectantur Kalendæ Jan. quas non exspectat Antonius, qui in provinciam D. Bruti, summi, & singularis viri, cum exercituum impetum facere conatur: ex qua se instructum, & paratum ad urbem venturum esse minatur. Quæ est igitur exspectatio, aut quæ vel minima dilatio temporis? quamquam enim adfunt Kalendæ Jan. tamen **XXXV** tempus longum est imparatis, dies enim affert, & hora potius, nisi provisum est, magnas sæpe cladeis. certus autem dies non ut sacrificii, sic consilii exspectari solet. Quòd si aut Kalendæ Jan. fuissent eo die, quo primùm ex urbe fugit Antonius, aut hæc non essent exspectata: bellum jam nullum haberemus. auctoritate enim senatus, consensuque populi Romani facile hominis amentis fregissemus audaciam. quod confido equidem consules designatos, si mulac magistratum inierint, esse facturos. sunt enim optimo animo, summo consilio, singulari concordia. mea autem festinatio non victoriæ solum avida est, sed etiam celeritatis. Quo enim usque tantum bellum, tam crudele, tam nefarium privatis consiliis propulsabitur? cur non quamprimum publica accedit auctoritas? C. Cæsar adolescens, parè potius puer, incredibili ac divina quadam mente, atque virtute, tum, cum maximè furor arderet Antonii, cumque ejus à Brundisio crudelis, & pestifer reditus timeretur, nec postulantibus, nec cogitantibus, i ne optantibus quidem nobis (quia fieri posse non videbatur) firmissimum exercituum invicto genere veteranorum militum comparavit, partimoniumque suum effudit, quamquam non sumus utâ eo verbo, quo decuit, non enim effudit, sed in salute reipublicæ collocavit. Cui quamquam gratia referri tanta

non potest, quanta debetur: habenda tamen tanta est, quantam maximam animi nostri capere possunt. Quis enim est tam ignarus rerum, tam nihil de republica cogitans, qui hoc non intelligat: si M. Antonius à Brundisio cum iis copiis, quas se habiturum putaverat, Romam, ut minabatur, venire potuisset, nullum genus eum crudelitate præteriturum fuisse? quippe qui in hospitis tectis Brundisii fortissimos viros, civeis optimos, jugulari iussit: quorum ante pedes ejus morientium sanguine os uxoris respersum esse constabat. Hæc ille crudelitate imbutus, cum multo bonis omnibus veniret irator, quàm illis fuerat, quos trucidarat: cui tandem vestram, aut cui omnino bono peperisset? Quæ peste rempublicam privato consilio (nec enim fieri potuit aliter) Cæsar liberavit, qui nisi in hæc republica natus esset, rempublicam scelere Antonii nullam haberemus. Sic enim perspicio, sic judico, nisi unus adolescens illius furentis impetus, crudelissimosque conatus cohibuisset, rempubl. funditus interiturum fuisse. Cui quidem hodierno die, Patres conscripti, (nunc enim primum ita convenimus, 2 ut illius beneficio possemus, qua sentiremus, liberè dicere) tribuenda est auctoritas, ut rempublicæ, non modò à se susceptam, sed etiam à nobis commendatam possit defendere. Nec verò de legione Martia (quoniam longo intervallo loqui nobis de repub. licet) sileri potest. Quis enim unus fortior, quis amicior antiquam reip. fuit, quàm legio Martia universa? quæ cum hostem populi Rom. M. Antonium judicasset, comes esse ejus amentia noluit: reliquit consulem: quod profectò non fecisset, si eum consulem judicasset: quem nihil aliud agere, nihil moliri, nisi eadem civium, atque interitum civitatis, videret. Atque ea legio confedit Alba: quam potuit ubi bene eligere, aut opportuniorem ad res gerendas, aut fideliozem, aut fortiorum virorum, aut amiciorum populo Romano civium? Hujuscæ legionis virtutem imitata Quarta legio, duce L. Egnatulejo quaestore, cive optimo, & fortissimo, Cæsaris 3 auctoritatem, atque exercituum persecuta

1. Ne optantibus quidem nobis. Ita quoque liber Gemblacensis. vulgò nec optantibus.
2. Ut illius beneficio possemus. Sic tres mss. quibus usus est Ferrarius, sic Pal. & sec. melius longè est illo hætenus recepto, ut de

illius beneficio.
3. Auctoritatem atque exercituum persecuta est. Haud aliter etiam ferretur tamen in primo profectus: quomodo Philipp. 11. cap. 15. sine. est tamen ibidem Ferrarii vett. codd. presertim.

secuta est. Faciendum est igitur nobis, Patres conscripti, ut ea quæ sua sponte clarissimus adolescens, atque omnium præstantissimus gessit, & gerit, hæc auctoritate nostra comprobentur: veteranorumque, fortissimorum virorum, tum legionis Martiæ, Quattuorque mirabilis consensus ad recuperandam laudē, & testimonio nostro confirmetur: eorumque commoda, honores, præmia, cum consules designati magistratum inierint, curæ nobis fore, hodierno die spondeamus. Atque ea quidem, quæ dixi de Cæsare, deque eius exercitu, jam diu nota sunt nobis, virtute enim admirabili Cæsaris, constantiaque militum veteranorum, legionumque earum optimo iudicio, quæ auctoritatem nostram, libertatem populi Romani, virtutem Cæsaris secutæ sunt, à cervicibus nostris est depulsus Antonius. Sed, ut dixi, hæc superiora: hoc verò recens edictum D. Bruti, quod paullo ante propositum est, certè silentio non potest præteriri. pollicetur enim, se provinciam Galliam retenturam in senatus, populi que Romani potestate. O civem natum reipublicæ, memorem sui nominis, imitatorumque majorum! neque enim Tarquinio expulso, majoribus nostris tam fuit operata libertas, quam est repulso Antonio retinenda nobis. Illi regibus parere jam à condita urbe didicerant: nos post reges exactos servitutis oblivio ceperat. Atque ille Tarquinius, quem majores nostri non tulerunt, non crudelis, non impius, sed superbus habitus est, & dictus, quod nos vitium in privatis sæpe tulimus, id majores nostri ne in rege quidem ferre potuerunt. L. Brutus regem superbum non tulit: Decimus sceleratum, atque impium regnare patietur Antonium? Quid Tarquinium tale, quæ illa innumerabilia, & fecit, & facit Antonius? Senatum etiam reges habebant: nec tum, ut Antonio senatum habenti, in consilio regis versabantur barbari armati. servabant auspicia reges, quæ hic consul, augurque neglexit, neque solum legibus contra auspicia ferendis, sed etiam collega unâ referente, eo, quem ipse ementitis auspiciis vitiosum fecerat. Quis autem rex umquam fuit tam insignitè impudens, ut haberet omnia commoda, beneficia, jura regni: venalia? quàm hic immunitatem, quam civitatem, quod præmium, non vel singulis hominibus, vel civitatibus, vel universis provinciis vendidit? Nihil humile de Tarquinio, nihil sordidum accepimus. At verò hujus domi inter quas illa pendebatur aurum, numerabatur pecunia: una in domo omnes, quorum intererat, totum imperium populi Romani nundinabantur. Supplicia verò in civibus Romanis nulla Tarquinio accepimus. At hic & Suesæ jugulavit eos, quos in custodiam dederat, & Brundisii trecentos fortissimos viros, civisque optimos trucidavit. Postremò Tarquinius pro populo Romano bellum gerebat tum, cum est expulsus: Antonius contra populum Romanum exercitum adducebat tum, cum à legionibus relictus, nomen Cæsaris, exercitumque perimuit, neglectisque sacrificiis sollempnibus, ante lucem vota ea, quæ nunquam solveret, nuncupavit: & hoc tempore in provinciam populi Romani conatur invadere. Majus igitur à Decimo Bruto beneficium populus Rom. & habet, & expectat, quàm majores nostri acceperunt à L. Bruto, principe hujus maxime conservandi generis, & nominis. Cum autem omnis est servitus misera, tum verò intolerabile est servire impuro, impudico, effeminato: nunquam, ne in metu quidem, *scribo*. Hunc igitur qui Gallia prohibet, privato præsertim consilio, judicet: verissimeque judicet non esse consulem. Faciendum est igitur, P. C. nobis, ut D. Bruti privatam consilium auctoritate publica, comprobemus.

Nec verò M. Antonium consulem post L. percalia putare debuistis, quo enim ille die, populo Rom. inspectante, nudus, unctus, ebrius concionatus est, & id egit, ut collegæ diadema imponeret: eo die non modò consulatu, sed etiam libertate se abdicavit. esset enim ipsi certè statim servendum, si Cæsar ab eo regni insigne accipere voluisset. Hunc igitur ego consulem, hunc civem Romanum, hunc liberum hunc denique hominem putem, qui scedo illo, & flagitioso die, & quid pati, Cæsare vivo, posset, & quid, eo mortuo, consequi ipse cuperet, ostendit? Nec verò de virtute, constantia, & gravitate provinciarum Galliarum taceri potest. est enim ille stus Italia, illud firmamentum imperii populi Romani, illud ornamentum dignitatis. Tantus autem est consensus municipiorum, coloniarumque provinciarum Galliarum, ut omnes ad auctoritatem hujus ordinis, majestatemque populi Romani, defendendam *conspirasse* videantur. Quamobrem, tribuni pleb. quamquam vos nihil aliud, nisi de præsidio, ut senatum tuto consules Kalendis Jan. habere possent, retulistis, tamen mihi videmini magno consilio, atque optima mente potestatem nobis de tota republica fecisse dicendi. cum enim tuto senatum haberi sine præsidio non posse judicavistis; illud etiam statuistis, intra muros Antonii scelus audaciamque versari. Quamobrem omnia, mea sententia, complectar, vobis, ut intelligo, non inviditis, ut & præstantissimis ducibus à nobis detur auctoritas, & fortissimis militibus spes ostendatur præmiorum: & judicetur non verbo, sed re, non modò non consul, sed etiam hostis Antonius, nam, si ille consul; fustuarium meruerunt legiones, quæ consulem reliquerunt: sceleratus Cæsar, Brutus nefarius, qui contra consulem privato consilio exercitum comparaverunt, sin autem militibus exquirendi sunt honores novi, propter eorum divinum, atque immortale meritum: ducibus autem ne referri quidem potest gratia: quis est, qui cum non hostem existimet, quem qui armis persequatur, conservatores republicæ judicantur? At quàm contumeliosus in edictis? quàm barbarus? quàm rudis? Primum in Cæsarem ut maledicta congestis, de prompta ex recordatione impudicitia, & stuprorum suorum! Quis enim hoc adolescente castior? quis modestior? quod in juventute habemus illustrius exemplum veteris sanctitatis? quis autem illo maledico impurior? Ignobilitatem objicit C. Cæsari filio, cujus etiam naturalis pater, si vita suppeditasset, consul factus esset. Aricina mater. Trallianam, aut Epheliam putes dicere. Videte, quàm despiciamur omnes, qui sumus *e municipiis*, id est, omnes plebæ. quous enim quisque non est? quod autem municipium non contemnit is, qui Aricinum tantopere despicit, vetustate antiquissimum, jure fœderatum, propinquitate præne finitimum, splendore municipium honestissimum? hinc Voconia, hinc Scatinæ leges: hinc multa sellæ curules, & patrum memoria, & nostra: hinc equites Romani, lautissimi plurimi, & honestissimi. Sed si Aricinam uxorem non probas, & cur probas Tuiculanam? quamquam hujus sanctissimæ familiæ, atque optimæ patrem M. Attium Balbum, in primis honestus, prætorius fuit: tuæ conjugis bonæ foemina, locupletis quidem certè, 3 Bambalio quidam pater, homo nullo numero nihil illo contemptius, qui propter hesitantiam linguæ, stuporemque cordis, cognomen ex contumelia traxerat. At avus nobilis. Tuditanus nempe ille, qui cum pallia, & coturnis nudos populo de Rostris spargere solebat, vellem hanc contemtionem pecuniarum suis reliquisset. 4 habetis nobilitatem generis gloriosam. Qui autem evenit, sicut tibi Julia natus, ignobilis videatur, cum tu eodem ma-

terno

1. Quam barbarus quam rudis? L. Lanbinus variè conjectat: sed frustra. nihil vici est in vulgata. Quæ enim imperitiam morum legumque Quintum; imò & L. figuræ Latine.

2. Cur probas Tuiculanam? Quæ ratione Fulvianæ voce Tuiculanam, prædidit Paulus Merula commentariis suis ad Ennium.

3. Bambalio quidam pater. Explicat Victorius libro VII. Var. lect. cap. 14. at Carro emendat Eum belli Lecti. Antiqu. lib. 1. cap. 2.

4. Habetis nobilitatem. Secutus sum fidem Genublacensis, cui accedit item liber Ferrarii; licet ipse mallet, habetis: vulgata habetis nobilitatem.

5. Ut tibi Julia natus. Sic quidem editio prima: sed mss. mirè variant, ut liquet ex Ferrarii Emendationum libro. Pal. præhabet, ut se tibi Julia natus. sec. ut tibi Aricina natus, quod & in Ed. & Gembl. forte hinc, ut tibi natus ignobilis: videtur, exclusis ceteris.

terno genere soleas gloriari? quæ porro amentia est, eum dicere aliquid de uxorum ignobilitate, cujus pater Numitoriam Fregellanam, preditoris filiam habuerit uxorem: ipse ex libertini filia suscepit liberos? Sed hoc clarissimi viri viderint, L. Philippus, qui habet Aricinam uxorem, C. Marcellus, qui Aricinæ filiam: quos certe scio dignitatis optimarum feminarum non poenitere. Idem etiam Q. Ciceronem, fratris mei filium, compellat edicto: nec sentit amens, commendatorem esse compellationem suam. Quid enim accidere huic adolescenti potuit optatius, et quam cognosci ab hominibus, Cæsaris consiliorum esse socium, Antonii furoris inimicum? At etiam gladiator ausus est scribere, hunc de patris, & patrii parricidio cogitasse. O admirabilem impudentiam, audaciam, temeritatem! in eum adolescentem hæc scribere audere, quem ego, & frater meus, propter ejus suavissimos, atque optimos mores, praestantissimumque ingenium, certatim amamus, omnibusque horis, oculis, auribus, complexu tenemus? 2 Nam me eisdem edictis nescit, lædat an laudet. cum idem supplicium minatur optimis civibus, quod ego de sceleratissimis sumserim, laudare videtur, quasi imitari velit, cum autem illam pulcherrimi facti memoriam reficit: tum à sui similibus invidiam aliquam in me commoveri putat. Sed ipse quid fecit? cum tot edicta proposuisset: edixit, ut adesset senatus frequens, a. d. v. i. i. Kalendas Decembreis; eo die ipse non affuit. At quomodo edixit? hæc sunt, ut opinor, verba in extremo. *Si quis non assuerit, hunc omnes existimare poterint & interitus mei, & perditissimorum consiliorum auctorem fuisse.* Quæ sunt perditæ consilia? an ea, quæ pertinent ad libertatem populi Romani recuperandam? quorum consiliorum Cæsari me auctorem, & hortatorem & esse, & fuisse fateor. quamquam ille non eguit consilio cujusquam: sed tamen, *evitentem* ut dicitur, *incitavi.* Nam interitus quidem tui quis bonus non esset auctor, cum in eo salus, & vita optimi cujusque, & libertas populi Romani, dignitasque consisteret? Sed cum tam atroci edicto nos concitavisset, cur ipse non affuit? num putatis aliqua te tristi, ac severa? 3 *vino atque epulis* retentus & alea est: si epulæ potius, quam popinæ nominandæ sunt. diem edicti obire neglexit: an ante diem quartum Kalendarum Decembreis distulit. adesse in Capitolio jussit: 4 quod in templum ipse nescio quâ, per Gallorum conciculum ascendit. conveniunt interrogari, & quidem amplius quidam homines, sed immemores dignitatis suæ, is enim erat dies, ea fama, is, qui senatum vocarat, ut tu ipse senatori esset, nihil timere. Ad eos tamen ipsos, qui convenerant, ne verbum quidem ausus est facere de Cæsare, cum de eo consituisset ad senatum referre. Scriptura attulerat consularis quidam sententiam. 5 Quid est aliud, *seipsum hostem* judicare, nisi de eo referre non audere, qui contra se consulem exercitum duceret? necesse erat enim alterum esse hostem: nec poterat aliter de adversariis ducibus judicari. Si igitur C. Cæsar, hostis, cor consui nihil referi ad senatum? sin ille à senatu notandus non fuit: quid potest dicere, quin, cum de illo tacuerit, se hostem esse confessus sit? quem in edictis Spartacum appellat, hunc in senatu ne improbum quidem dicere audeat. At in rebus tristissimis quantos excitat risus? senten-

tiolas edicti cujusdam memoriæ mandavi, quas videtur ille peracutus putare: ego autem, qui intelligeret, quid dicere vellet, adhuc neminem inveni. 6 *Nulla contumelia est, quam facit dignus.* Primum quid est, Dignus? nam etiam malo digni multi, sicut ipse, an quam facit is, qui cum dignitate est? quæ autem potest esse major? quid est porro, Facere contumeliam? quis sic loquitur? Deinde: *Nec timor, quem denuntiat inimicus.* Quid ergo? ab amico timor denuntiarifoleat? horum similia deinceps. Nonne satis est mutum esse, quàm, quod nemo intelligat, dicere? En, cur magister ejus ex oratore, arator factus sit: possideat in agro publico populi Romani campi Leontini duo millia jugerum immunia, ut hominem stultum magis etiam infatuet mercede publica. Sed hæc leviora fortasse, illud quæror, cur tam subito mansuetus in senatu fuerit, cum in edictis tam fuisset ferus, quid autem attinuerit, L. Cassio, tribuno pleb. fortissimo, & constantissimo civi, mortem denuntiare, si in senatum venisset: D. Carfulennum, bene de rebus. sententem, è senatu vi & minis mortis expellere: T. Canutium, à quo erat honestissimis constantissimè & sapè, & jure vexatus, non templo solum, verum etiam aditu prohibere Capitolii, cui S. C. ne intercederet, verbatum: 7 de supplicatione, credo, M. Lepidi, clarissimi viri, atque id erat periculum, de cujus honore *extraordinario* quotidie aliquod cogitabamus, ne ejus usitatus honos impeditur. Ac, ne sine causa videretur edixisse, ut senatus adesset, cum de re publica relaturus fuisset; allato nuntio de legione Quarta mente concidit: effugere festinans, senatusconsultum de supplicatione per dilectissimum fecit, cum id factum esset antea *numquam.* Quæ verò profectio postea? quod iter paludatus? quæ vitatie oculorum, lucis, urbis, fori? quàm misera fuga? quàm foeda? quàm turpis? præ clara tamen senatusconsulta in illo ipso die vespertina, provinciarum religiosa *sortio*: divina verò opportunitas, ut, quæ cuique apta esset, ea cuique obveniret. Præclare igitur facitis, tribuni plebis, qui de præsidio consulam, & senatusque referatis: meritoque vestro masimas vobis gratias omnes & agere & habere debemus. qui enim carere metu, & periculo possumus in tanta hominum cupiditate, & audacia? Ille autem homo assidus, & perditus, quæ de se expectat *judicia* graviora, quàm amicorum suorum? familiarissimus ejus, mihi homo conjunctus, L. Lentulus, & P. Naso, omni carens cupiditate, nullam se habere provinciam, nullam Antonii fortitionem fuisse judicaverunt, quod idem fecit L. Philippus, vir patre, avo, maioribus suis, dignissimus. in eadem sententia fuit homo summa integritate, atque innocentia, 7 M. Turranus, idem fecit 8 Sp. Oppius. ipsi etiam, qui amicitiam M. Antonii veriti, plus ei tribuerunt, quàm fortasse vellent, M. Piso, meus necessarius, & vir, & civis egregius, parique innocentia M. Vehilius, senatus auctoritati se *obtemperaturus* esse dixerunt. Quid ego de L. Cinna loquar? cuius spectata multis, magnisque rebus singularis integritas, minus admirabilem fecit hujus honestissimi facti gloriam: qui omnino provinciam neglexit: quam item magno animo, & constanti 9 C. Cæsetius repudiavit. Qui sunt igitur reliqui, quos fors divina deledeat? 10 L. Antonius, & M. Antonius. O felix utrum-

1. Quam cognosci ab hominibus. Lambinus omnibus. non probem neque patitur sententia; aut ætas adolescentis.
 2. Nam me eisdem edictis. Ita conjecerat Ferrarius, approbatque Pall. sec. in quo: *nam me de me dicit.*
 3. Vino atque epulis retentus & alea est. Hæc est lectio vetus. nam P. Manutius & D. Lambinus invenerunt *vino atque epulis retentus & si epulæ.* sed non vident cur abjicerent *Aludalea*, quia abijt uno libro Ferrarius quam imò eua offenderim in Pall. sec. *vino atque epulis retentus ad alea* capiat ferè legere, *vino atque epulis retentus abis si epulæ.*
 4. Quod in templum. Tres istas voces non agnoscit. sec. neque admodum requiritur.
 5. Quid est aliud seipsum hostem, &c. Transpositio horum verborum, ut à Pall. & m. Ferrarii omnibus.

6. Nulla contumelia est, &c. Explicat istud Schottus noster libro v. Tusculan. quæst. onem. addatur item Muretus lib. vi. Var. lect. c. 18.
 7. M. Turranus. Ita omnino referendum, non C. Turranus ut est in alijs, nam vulgatum M. Annianus, corruptam esse, ex Manuio Turranus quis non videt?
 8. P. Oppius. Ita plerique scripti. prima editio P. Appius. sequentes Sp. Oppius. P. pr. Pappius.
 9. C. Cæsetius. Malui istud quàm vulgatum *Cæsetius*. Ede Pall. secundum Fulvius noster *Cæsetium* reponi volebat tam heic quàm pro L. Flaccio, cap. 13.
 10. L. Antonius. Locus corruptus. Pall. T. Antonius, ut & scripti Ferrarius, Maur. L. Annus, quod placuit Lambino. idem tamen nostri post, pro *adherens*, exhibent *revertens*.

omneque nihil
 nam hunc quog
 ne provinciam. C
 enim ex Africa de
 bene legatos Cinc
 Q. Cælius Hispan
 erio provinciam
 Cæli (adele) m
 si? quam impo
 digni fecerit qu
 dicitur, se cultu
 Mis ad urbem
 dicitur (ut au
 & reator esse A
 autem dixit, exi
 ne indente popu
 qui vicisset, victu
 P. C. longo inter
 omni: cuius qui
 ferior, sed erant
 non possent qu
 tre celum illum
 remant bellu
 et in Antonio, p
 tam, todiam
 rein in ingenu
 libatam. C
 docti est, utrum
 aliquando, per
 virtuteque ca
 ni generi. &
 anepomus
 sent, talium
 beratis, ali
 mas, que no
 pane fuisse
 jus impu
 que demum
 cum succente
 micus quid h
 fectam, tant
 fectam ejus dom
 etis omni om
 rem casu in qu
 ber, & e rep. fa
 moventer nob
 pomicas unive
 sollicita in m
 re, eamque re
 riam? populi
 hinc populo m
 etiam stipen
 scularum dicit
 accerit? ex ho
 met? cum exte
 rali depredation
 opes abstrahit
 emorum, vintu
 dunt iudicium
 Cælium manum

utrumque nihil enim maluerunt. C. Antonius Macedoniam. hunc quoque felicem, hanc enim semper habebat in ore provinciam. C. Calvisius Africam. nihil felicium. modo enim ex Africa decesserat, & quasi divinas se rediturum, duos legatos Uticæ reliquerat, deinde M. Icius Siciliam, Q. Cassius Hispaniam. non habeo, quid suspicer, duarum credo provinciarum sorteis minus divinas fuisse. 2 O C. Cæsar. (adolecentem appello) quam tu salutem reip. attulisti? quam improvisam? quam repentinam? qui enim hæc fugiens fecerit, quid faceret insequens? etenim in concione dixerat, se custodem futurum urbis: usque ad Kalendas Majas ad urbem exercitum habiturum. O præclarum custodem ovium (ut ajunt) lupum. castosne urbis, an direptor, & vexator esset Antonius? Et quidem se introiturum in urbem dixit, exiturumque cum veller. Quid illud? nonne audiente populo, sedens pro æde Castoris, dixit, nisi qui vicisset, victurum neminem? Hodierno die primum, P. C. longo intervallo in possessionem libertatis pedem posuimus: cujus quidem ego, quoad potui, non modò defensor, sed etiam conservator fui. cum autem id facere non possem, quievi: nec abjectè, nec sine aliqua dignitate casum illum temporum, & dolorem tuli. Hanc verò terribissimam belluam, quis ferre posset, aut quomodo? quid est in Antonio, præter libidinem, crudelitatem, petulantiam, audaciam? ex his totus conglutinatæ est. nihil apparet in eo ingenuum, nihil moderatum, nihil pudens, nihil pudicum. Quapropter, quoniam res in id discrimen adducta est, utrum ille pœnas reip. luat, an nos serviamus: aliquando, per deos immortales, P. C. patrium animum, virtutemque capiamus, ut aut libertatem propriam Romani generis, & nominis recuperemus, aut moriamur servituti anteponamus. Multa, quæ in libera civitate ferenda non essent, tulimus, & perpessi sumus: alii spe recuperandæ libertatis, alii vivendi nimia cupiditate, sed, si illa tulimus, quæ nos necessitas ferre coegit, quæ vis quædam pœne fatalis (quæ tamen ipsa non tulimus) etiamne hujus impuri latronis feremus terribissimum, crudelissimumque dominatum? Quid hic faciat, si potuerit, iratus, qui cum succensere nemini posset, omnibus bonis fuerit inimicus? quid hic victor non audebit, qui nullam adeptus victoriam, tanta scelera post Cæsaris interitum fecerit? refertam ejus domum exhauferit? hortos compilarit? ad se ex his omnia ornamenta transtulerit? ex his, & incendio rum causam quaesierit ex funere? duobus aut tribus S. C. bene, & ð rep. factis, reliquas res ad lucrum, prædæque revocaverit? vendiderit immunitates? civitates liberaverit? provincias universas ex imperii populi Rom. jure sustulit? exsules reduxerit? falsas leges C. Cæsaris nomine, & falsis decreta in æs incidenda, & in Capitolio figenda curaverit, earumque rerum omnium domesticum mercatum instituit? populo Rom. leges imposuerit? armis, & præsidis, & populum Rom. & magistratus foro excluderit? 4. senatum stiparit armis? armatos in cælla Concordiæ, cum senatum haberet, incluserit? ad legiones Brundisium cucurrit? ex his optimè sentientibus centuriones jugula verit? cum exercitu Romam sit ad interitum nostrum, & ad disperditionem urbis venire conatus? Atque is ab hoc impetu abstractus consilio, & copiis Cæsaris, consensu veteranorum, virtute legionum: ne fortissima quidem fractus minuit audaciam; nec ruerere demens, nec furere desinit. in Galliam mutilatum ducit exercitum: cum una legione,

& ea vacillante, L. fratrem expectat: quo neminem reperire potest sui similiorem. Ille autem ex mirabilione dux, ex gladiatore imperator, quas fecit strages, ubicumque posuit vestigia? cædit greges amentorum, reliquique pecoris, quodcumque nactus est: epulantur milites: ipse autem se, ut fratrem imitetur, & obrui vino: vastantur agridiriuntur villæ: matres familiæ, virgines, pueri ingenui abripiuntur. militibus traduntur. hæc eadem, quæcumque exercitum duxit, fecit M. Antonius. His vos terribissimis fratribus portas aperietis? hos umquam in urbem recipietis? non, tempore oblato, ducibus paratis, animis militum incitatis, populo Rom. conspirante, Italia tota ad libertatem recuperandam excitata, deorum immortalium beneficio utemini? nullum erit tempus, hoc amissio: à tergo, à fronte à lateribus tenetur. si in Galliam venerit, non ille armis solum, sed etiam nostris decretis urgendus est. M. Antonia vis est, magnum nomen, unum & idem sentientis senatus. Videritis referunt forum? populumque Rom. ad urbem recuperandam? heratit? exortum? non longo intervallo cum frequentis hic videt nos, tum sperat etiam liberos convenisse. Hunc ego diem expectans, M. Antonii scelèrata arma vitavi, tum cum ille in me absentem invehens, non intelligebat, ad quod tempus me, & meas vitæ reservarem. si enim illi tum cædis initium à me quaerenti respondere voluissim, nunc reip. consulere non possem. Hanc verò nactus facultatem, nullum tempus, P. C. dimittam neque diurnum, neque nocturnum, quin de libertate populi Rom. de dignitate vestra quod cogitandum sit, cogitem: quod agendum, atque faciendum, idem non modò non reculem, sed appetam etiam, atque deponam. Hoc feci semper, dum licuit: intermisi, quoad non licuit, jam non solum licet, sed etiam necesse est, nisi servare malimus, quam ne serviamus, animis, armisque decerneret: Dii immortales nobis hæc præsidia dederunt: urbi Cæsarem, Brutum Galliam. Si enim ille urbem opprimere potuisset statim: si Galliam tenere paulo post: optimo cuique pereundam, reliquis esset servendum. Hanc igitur occasionem oblatam tenete, per deos immortales, P. C. & amplissimi orbis terræ consilii principes vos esse aliquando recordamini. signum date populo Rom. consilium vestrum non deesse reip. quoniam ille virtutem suam non defuturam esse profitetur. Nihil est, quod moneam, nemo est, tam stultus, qui non intelligat, si in dormierimus hæc tempore, non modò crudelem, superbamque dominationem nobis, sed ignominiosam etiam, & flagitiosam esse ferendam. Nostris insolentiam Antonii, nostris amicos, nostis totam domum, libidinosis, petulantibus, impuris, impudicis, aleatoribus, ebris, servare, ea est summa miseria, summo de decore conjuncta. Quod si jam (quod dii omen avertant) statum extremum reip. venit: quod gladiatores nobiles faciunt, ut honestè decumbant, faciamus nos, principes orbis terrarum, gentiumque omnium, ut cum dignitate potius cadamus, quam cum ignominia serviamus. Nihil est detestabilius dedecore, nihil foedius servitute, ad decus, & libertatem nati sumus, aut hæc teneamus, aut cum dignitate moriamur. Nimum diu teximus, quid sentiremus: nunc jam a pertum est: omnes jam patefecerunt, in utramque partem quid sentiant, quid velint. Sunt impii cives? pro caritate reip. nimium multi: pro multitudine bene sentientium, admodum pauci, quorum opprimendorum dii immortales incredibilem reip. potestatem, & fortunam

1. M. Icius. Virinus maller: & hæc M. Ilium, qui videatur in ista familia.
 2. O C. Cæsar (adolecentem appello.)] Eliciens. Cæsar adolescens 1 re ap-
 pto, non in probarem, nisi esset in memoria locus alter: O M. Drusus
 pariter appello.
 3. Nis possem quæri: nec abjectè. Rectè istud quidem: occupat ead.
 rectoricas: sed tamen est conjectaneum V. Et. qui consulari L. i. Var.
 4. cap. 6 prius vulgata: qui sui: à quæ siac lectio omnis facti pra.

4. Senatum stiparit armis. Sic quoque Pal. soc. Lil. Gemblac. vulgata
 armis: ut Pal. pr. armatis armam cælla, &c.
 5. Ad disperditionem urbis. Adhærent huic scripturæ: etiam Pall.
 nostr.
 6. Obrui vino. Lil. atque Gembl. obrui, ingurgitat vino.
 7. Pro caritate reip. &c. Libri nostri nihil morant, nisi quod Pal. pr.
 anteponat sol, non necessario, itaque nulli conjecturæ dederim locum,
 nedum de saltonæ levitati Læpini.

fortunam dederunt, ad ea enim praesidia, quae habemus, jam accedunt consules summa prudentia, virtute, concordia, multos menses de populi Rom. libertate commentati, atque meditati. His auctoribus, & ducibus, diis iuvantibus, nobis vigilantibus, & multum in posterum providentibus, populo Rom. contentiente, erimus profecto liberi brevi tempore, *juvandiores* autem faciet libertatem servitutis recordatio. Quas ob res, quod tribuni pleb. verba fecerunt, ut senatus Kalendis Januar. tuto haberi, sententiaeque 1 de summa reip. liberè dici possint; de ea re ita censeo, vt C. Pansa, A. Hirri vs, consules designati, dent operam, ut senatus Kalendis Januar. tuto haberi possit; quodque editumque D. Bruti, imperatoris, consulis designati, optimè de repub. meriti, propositum sit, senatum existimare, D. Brutum, imperatorem, consulem designatum, optimè de repub. promereri, cum senatus auctoritatem, populi Rom. libertatem, imperiumque defendat: quodque Galliam provinciam citeriorem, optimorum, & fortissimorum virorum, amicissimorum populo Rom. civium, exercitumque in senatus potestate retineat, id eum, exercitumque ejus, municipia, colonias provinciae Galliae, rectè, atque ordine, exque repub. fecisse, & facere: senatum ad

summam reipubl. pertinere arbitrari, à D. Bruto, & ab L. Planco, imperatoribus, coss. designatis, itemque à ceteris, qui provincias obtinent, 2 obtineri ex lege Julia, quoad ex S. C. cuique eorum successum sit: eosque dare operam, 3 ut ex provincia, exercitusque in senatus, populi Rom. potestate, praesidioque reipubl. sint: cumque opera, virtute, consilio C. Caesaris, summoque consensu militum veteranorum, qui ejus auctoritatem secuti, reipubl. praesidio sunt, & fuerunt; & à gravissimis periculis populus Rom. defensus sit, & hoc tempore defendatur: cumque legio Martia Albæ confiterit, in municipio fidelissimo, & fortissimo: seseque ad senatus auctoritatem, populi Rom. libertatem contulerit: quod pari consilio, eademque virtute legio quarta usq. L. Egnatulejo duce, civi egregio, senatus auctoritatem, populi Rom. libertatem defendat, defenderit: senatus magnæ curæ esse, ac fore, ut pro tantis eorum in repub. meritis honores eis habeantur, gratiaeque referantur: senatus placere, uti C. Pansa, Hirrius, consules designati, 4 cum magistratum inierint, si eis videbitur, primo quoque tempore de his rebus ad hunc ordinem referant, ita uti è reipubl. fideque sua censeuerint.

1. De summa reipubl. Non ab eo ab eis qui repositum sunt rep. sed tantum indico, in eo nimis nobis non esse laborandum; quandoquidem mss. exprimant fore duabus literis R, P, quod semel dictum; scriptum dicitur lector putato.

2. Obtineri ex lege Julia. Si auctoritati aliquid damus reponendum ex Pal. sec. Gembl. Liliens. & Mauriciano Tullia, dispicite quæsto, Con-

tarene, Guitheri, Pontane, mihi non vacat.

3. Ut ex provincia exercitusque. Est ab unico Colotiano, ceteri mss. provincia Galliaeque exercitus.

4. Cum magistratum inierint, &c. Pal. sec. ferè accedit duobus Ferrarianis, quos secutus est Lambinus; habereq. magistratum inierint: si videretur, pr. q. tempore de his rebus ad hunc ordinem referant, ita uti è reipubl. fideque sua censeuerint.

M. TULLII CICERONIS

IN

M. ANTONIVM AD QVIRITES,
PHILIPPICA QVARTA.
ORATIO QVADRAGESIMA SEXTA.

SYNOPSIS.

Ejusdem est argumenti haec ad Quirites oratio cum superiore ad senatum.

REQVIENTIA vestram incredibilis, Quirites, concioq. tanta, quantum meminisse non videor, & alacritatem mihi summam affert reipubl. defendenda, & spem recuperanda libertatis. Quamquam, animus quidem mihi numquam defuit, tempora defuerunt: quae simulac primum aliquid lacis ostendere visa sunt, princeps vestrae libertatis defendenda fui, quod si ante facere conatus essem, nunc facere non possem, hodierno enim die, Quirites, ne adhuc mediocrem rem actam arbitramini, fundamenta iacta sunt reliquarum actionum, nam est hostis à senatu nondam verbo appellatus, sed re jam iudicatus Antonius. Nunc verò multo sum erectior, quod vos quoque hostem illum esse tanto consensu, tantoque clamore approbavistis. Nec enim fieri potest, ut non aut ii sint impii, qui contra consulem exercitum comparaverunt: aut ille hostis, contra quem iure

arma sumta sunt. Hanc igitur dubitationem, quamquam nulla erat, tamen nequa posset esse, senatus hodierno die sustulit. C. Caesar, qui reipubl. libertatemque vestram suo studio, consilio, patrimonio denique tutatus est, & tutatur: maximis senatus laudibus ornatus est. Laudo, laudo vos, Quirites, cum gratissimis animis prosequimini nomen clarissimi adolescentis, vel pueri potius, sunt enim facta ejus, immortalitatis; i nomen aetatis, multa memini, multa audivi, multa legi: nihil ex omni saeculorum memoria tale cognovi: qui cum servitute premeretur, & in dies malum cresceret, praesidii nihil haberemus, capitalem & pessimam Brundisio M. Antonii reditum timeremus: hoc insperatum omnibus consilium, incognitum certè ceperit, ut exercitum invictum ex Hispanis militibus conduceret, Antonique furorem crudelissimis consiliis incitatum à pernicie reipubl. averteret. Quis est enim, qui hoc non intelligat; nisi Caesar exercitum paravisset, non sine exitio

1. Nomen aetatis. Haud aliter membranacei Ferrarii, confirmatque Pal. sec. ac liber Puteani, nam vulgata non aetatis, fatuè,